

TO'QIMACHILIK KORXONALARIGA INVESTISIYALAR OQIMINI SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI

Isroilov Madaminjon Muxsinovich

*O'zbekiston Respublikasi raqobat qo'mitasi huzuridagi
raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi*

ORCID: 0009-0004-0548-9498

isroilov.8181@mail.ru

Annotatsiya. Bugungi kunda barcha sohalarida, xususan to'qimachilik korxonalarida ommaviy ishlab chiqarishni tashkil etish eng samarali hisoblanadi. Bozor sharoitida ishlab chiqarishni doimiy ravishda rejalashtirish maqsadga muvofiqdir. Yurtimizda to'qimachilik sanoatida yuqori hamda barqaror o'sish sur'atlarini ta'minlash, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va o'zlashtirish, raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish va eksport qilish, modernizatsiya qilishning strategik muhim ahamiyatga ega bo'lgan loyihalarini amalga oshirish hisobiga yuqori texnologiyali yangi ish o'rinlarini yaratish, korxonalarini texnik va texnologik yangilash, ilg'or «klaster modeli»ni joriy etishga qaratilgan tarkibiy qayta tashkil etishni yanada chuqurlashtirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada to'qimachilik korxonalariga investitsiyalar oqimini samaradorligini oshirish omillari va usullari haqida so'z yuritiladi hamda tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, eksport, xorijiy investitsiyalar, korxonalar, to'qimachilik, sanoat, tikuv-trikotaj.

ФАКТОРЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИТОКА ИНВЕСТИЦИЙ В ТЕКСТИЛЬНЫЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Исраилов Мадаминжон Мухсинович

*Центр исследований конкурентной политики и прав потребителей
при комитете по конкуренции Республики Узбекистан*

Аннотация. Сегодня наиболее эффективна организация массового производства во всех отраслях, в частности на текстильных предприятиях. В рыночных условиях целесообразно постоянное планирование производства. Создание новых высокотехнологических рабочих мест, техническое и технологическое обновление предприятий, внедрение прогрессивной «кластерной модели» за счет обеспечения высоких и устойчивых темпов роста текстильной промышленности в стране, привлечения и освоения прямых иностранных инвестиций, производства и экспорта конкурентоспособной продукции, реализации стратегически важных проектов модернизации. проводится системная работа по дальнейшему углублению структурной реорганизации, направленной на В данной статье будут рассмотрены и проанализированы факторы и методы повышения эффективности инвестиционных потоков в текстильные предприятия.

Ключевые слова: экономика, экспорт, иностранные инвестиции, предприятия, текстиль, промышленность, шитье-трикотаж.

FACTORS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF THE INFLOW OF INVESTMENTS INTO TEXTILE ENTERPRISES

Israilov Madaminjon Mukhsinovich

*Center for Research on Competition Policy and Consumer Rights
under the Competition Committee of the Republic of Uzbekistan*

Abstract. Today, the most effective organization of mass production in all industries, in particular in textile enterprises. In market conditions, continuous production planning is advisable. Creation of new high-tech jobs, technical and technological renewal of enterprises, introduction of a progressive "cluster model" by ensuring high and sustainable growth rates of the textile industry in the country, attracting and mastering foreign direct investment, production and export of competitive products, implementation of strategically important modernization projects. Systematic work is being carried out to further deepen the structural reorganization aimed at In this article, the factors and methods of increasing the efficiency of investment flows into textile enterprises will be considered and analyzed.

Keywords: economy, exports, foreign investments, enterprises, textiles, industry, sewing-knitwear.

Kirish.

Innovatsion va texnologik iqtisodiyotni shakllantirish jarayonida ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligini oshirish va sanoat sektorida tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish muhim o'rin tutadi. O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichida uning jahon iqtisodiy hamjamiyatiga integratsiyalashuvi tegishli investitsiya muhitini shakllantirmasdan va milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilmasdan amalga oshirilmaydi. O'zbekiston iqtisodiyotining innovatsion rivojlanishining omillaridan biri bu xorijiy kapitalni jalb qilish bilan chambarchas bog'liq bo'lgan eng muhim tarmoqlarni modernizatsiya qilish va texnik qayta jihozlash dasturini faol amalga oshirishdir.

Tadqiqotning dolzarbigi shundaki, O'zbekiston Markaziy Osiyodagi eng aholi zich joylashgan davlatlardan biri, shuningdek, postsovet hududida paxta tolasining yirik ishlab chiqaruvchisi hisoblanadi. O'zbekiston paxta yetishtirish bo'yicha dunyoda oltinchi, eksport bo'yicha uchinchi o'rinni egallab, to'qimachilik bozorida tobora faol ishtirok etmoqda. Respublikada har yili 1 million 250 mingdan ortiq paxta tolasi ishlab chiqariladi, shundan ichki qayta ishlash hajmi 60 foizdan oshadi, shu bilan birga O'rta muddatli istiqbolda O'zbekiston paxta tolasini ichki qayta ishlash va to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarishni 70 foizgacha ta'minlashni davom ettiradi. Bugungi kunda O'zbekistonning yengil sanoati, xususan, to'qimachilik sektori milliy iqtisodiyotning strategik muhim va jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanishdagi vaziyat tubdan o'zgardi, mamlakatimiz iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va modernizatsiya qilish, raqobatbardoshligini oshirish, sanoatning yetakchi tarmoqlarini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash, shu jumladan mahalliy xomashyoni qayta ishlashni chuqurlashtirish hisobiga ularning eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan davlat sanoat siyosatining maqsadli tizimini amalga oshirish boshlandi. Eksportni xomashyodan yuqori qo'shilgan qiymatga ega tayyor mahsulotga izchil va tizimli ravishda qayta yo'naltirish yengil sanoatni rivojlantirishning kelajakka qaratilgan yangi strategiyasini shakllantirishga imkon berdi.

Adabiyotlar sharhi.

Butun dunyoda globallashtirish va xalqaro raqobat, tayyor to'qimachilik mahsulotlari va yarim tayyor mahsulotlar eksportining strategik va iqtisodiy resurs sifatida ortib borayotgan ahamiyati, sohaga jalb qilingan investitsiyalarni boshqarish zarurati ortib bormoqda. Oxirgi

yillarda ushbu sohalardagi eksport ulushi jahon bozorida o'sib bormoqda, xususan, " Xitoy Xalq Respublikasi eksporti 24%, AQSh - 19%, Hindiston - 13%, Pokiston - 8%, O'zbekiston - 5%, Afrika mamlakatlari - 5%, Turkiya - 4%, Braziliya - 4%, Avstraliya - 3%, Gretsiya - 2%" (Textile Global Market Report 2023). Jahon bozorida to'qimachilik mahsulotlariga talabning oshishi ushbu sohaning kelajakdagi rivojlanishida investitsiyalarni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarbligini ko'rsatadi.

Investitsiyalarni boshqarishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlari strategik menejment (Tursunov, 2019), xatarlarni boshqarish, loyihalarni boshqarish (Jia, Yin, Chen, 2020), strategik rejalashtirish va strategik dasturlarni ishlab chiqish, strategik tahlil, maqsadlar bo'yicha boshqarish, foydalanishga asoslangan strategik boshqaruvni tashkil etish raqamlashtirish texnologiyalari (Ku, Chien, Ma, 2020), korxonalar uchun innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish (Hayyat, Husayn, Lohano, 2020), sanoat korxonalarida investitsiya faoliyatini strategik boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, uning ilmiy-uslubiy asoslarini ishlab chiqish (Yoldashev, Nabokov, Nekrasov, Tursunov, 2019).

O'zbekistonda to'qimachilik sanoati sanoatning asosiy tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Ushbu sohani yanada rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb etish, sifat menejmenti tizimini joriy etish va boshqaruvda innovatsion usullarni qo'llash bo'yicha keng ko'lamli amaliy ishlar olib borilmoqda. Yangi rivojlanish strategiyasi

O'zbekiston 2022-2026 yillarda "to'qimachilik sanoati ishlab chiqarish hajmini 2 baravar oshirish", shuningdek, "26-maqсад: mamlakatda investitsiya muhitini yaxshilash va jozibadorligini oshirish, kelgusi 5 yil ichida 120 milliard AQSh dollari miqdoridagi investitsiyalarni jalb etish choralari ko'rish" kabi ustuvor vazifalarni belgilab beradi., shu jumladan 70 milliard dollarlik xorijiy investitsiyalar. Pastdan yuqoriga yondashuv asosida investitsiyalardan samarali foydalanish va eksport hajmini oshirishning yangi tizimini yaratish. 2026 yilgacha xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilish strategiyasini amalga oshirish" va "maqсад-28: respublikaning eksport salohiyatini oshirish va respublikaning eksport hajmini 2026 yilda 30 milliard AQSh dollariga etkazish". Ushbu vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish respublikamiz to'qimachilik sanoati korxonalarini strategik rivojlantirishga investitsiyalarni boshqarishga qaratilgan ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borishni, to'qimachilik korxonasini strategik rivojlantirishga investitsiyalarni boshqarish samaradorligini baholash metodologiyasini va investitsiyalarni boshqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan ichki nazorat mexanizmini takomillashtirishni o'z ichiga oladi. to'qimachilik korxonalarida, shuningdek to'qimachilik sanoati korxonalarining ishlab chiqarish salohiyatini aks ettiruvchi asosiy ko'rsatkichlarning uzoq muddatli prognoz ko'rsatkichlarini ishlab chiqish.

To'qimachilik va yengil sanoat O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi va sanoat ishlab chiqarish markazida joylashgan. O'zbekistonda to'qimachilik sanoati bo'yicha tadqiqotlar uzoq vaqtdan beri olib borilgan bo'lsa-da, adabiyotlarning aksariyati faqat sohaning umumiy tendentsiyalari va ular bilan bog'liq investitsiya va reklama strategiyalariga bag'ishlangan.

O'zbekiston hukumati to'qimachilik sanoatiga katta e'tibor qaratmoqda va uni yaxshilash uchun barqaror rivojlanish dasturlarini ishlab chiqmoqda. U paxta va paxta iplari, arzon ishchi kuchi va infratuzilma resurslari (suv, tabiiy gaz, elektr energiyasi va boshqalar) hamda ichki bozoridan (Markaziy Osiyoda eng ko'p aholi) foydalangan holda to'qimachilik sanoatining rivojlanishini jadallashtirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, xususiylashtirish, xususiy investitsiyalarni to'plash bo'yicha sa'y-harakatlarni amalga oshirmoqda (Kim, Jay, 2019).

Savdo bozorlarini kengaytirish va ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishga asoslangan iqtisodiyotning strategik tarmog'i bo'lgan O'zbekistonda yengil sanoatni rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. To'qimachilik sanoati mamlakat aholisi uchun ko'p sonli ish o'rinlari, ayollar bandligini

ta'minlaydi. Bu sanoat hududlarida demografik muvozanatni saqlashga imkon beradi (Tuxtasinova, 2020).

Olimlar (Xalilov, Safina, 2023) O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni raqamlashtirishning to'qimachilik sanoatida sifat menejmenti tizimini rivojlantirishga ta'sirini o'rganishdi. Isayev (2022) sifat menejmenti va strategik boshqaruvning integratsiyalashgan tizimi doirasida to'qimachilik sanoati korxonalarida rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishning tashkiliy va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish masalasini ko'rib chiqadi.

Keyingi yillarda yurtimizda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan 2019 – 2025-yillarda to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini jadal rivojlantirish maqsadida, kompleks yondashuv asosida xom ashyoni qayta ishlash, tayyor mahsulotni, shu jumladan, sanoat kooperatsiyasini kengaytirish va qo'llab-quvvatlash asosida ishlab chiqarish va eksport qilish, to'qimachilik mahsulotlarini sotishning ichki va tashqi bozorlarini tadqiq qilish, ichki va tashqi bozorlarda mahsulotlar raqobatbardoshligini ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish, qo'shimcha qiymat yaratishning yagona zanjirini tuzish, respublikada ishlab chiqariladigan paxta ip-kalavalarning butun hajmini qayta ishlash hisobiga 2025-yilga borib to'qimachilik mahsulotlari eksporti hajmini 7 mlrd. AQSH dollariga etkazish Kontseptsiyasini tasdiqlandi. 2020-yil 1-yanvardan quyidagi soliq imtiyozlari joriy etildi:

- hisobot davri natijalari bo'yicha yalpi tushumning umumiy hajmida tayyor tikuv-trikotaj mahsulotlarining eksporti 60%dan kam bo'lmagan eksport ulushiga ega bo'lgan korxonalar 2023-yil 1-yanvarga qadar mol-mulk solig'ini to'lashdan ozod etildi;

- to'qimachilik, tikuv-trikotaj, charm-poyabzal va mo'ynachilik sohalari korxonalarining foyda solig'i bo'yicha soliqa tortiladigan bazasi 7 yil davomida teng ulushlarda zamonaviy tozalash va kanalizatsiya inshootlarini qurish bo'yicha xarajatlar summasiga kamaytiriladi;

Bunday imtiyozlar berilishi natijasida to'qimachilik sanoatida ham tub o'zgarishlar amalga oshib, ijobiy natilar ko'rına boshladi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Bugungi kunda dunyoda to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarishni tashkil etish darajasini, uning iste'moli, sifati, shuningdek eksportini oshirishga asoslangan innovatsion yo'nalishlar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Zamonaviy sharoitda yuqori samarali sintetik tolalar va to'qimachilik matolarini ishlab chiqarishni tashkil etish, shuningdek, trikotaj va tikuvchilik sanoatining innovatsion rivojlanishida "aqlli" to'qimachilik matolarini, elektron to'qimachilik matolarini, faol matolarni, shuningdek mikroblarga qarshi matolarni yaratish va ushbu innovatsion matolardan tayyor kiyim-kechaklarni ishlab chiqarish bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi korxonalarining moliyaviy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilashning nazariy va uslubiy asoslarini o'rganish, moliyaviy-iqtisodiy natijalar samaradorligini oshirish yo'nalishlarini aniqlash, moliyaviy-iqtisodiy vaziyatni tahlil qilishda ekonometrik usullardan foydalangan holda samarali boshqaruv qarorlari, korxonalarining moliyaviy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognoz qilish va strategik qarorlarni qabul qilish tadqiqotlarning muhim masalasidir.

Ekonometrik usullar ommaviy, takrorlanadigan hodisalarni o'rganishda asosiy vosita bo'lib, natijada aniqlangan tendentsiyalarga tayanib, iqtisodiy ko'rsatkichlarning o'zgarishini bashorat qilishda muhim rol o'ynaydi. Matematik dasturlash usullari ishlab chiqarish muammolarini hal qilishda asosiy vosita - iqtisodiy faoliyatni optimallashtirish. Davlat xizmatlari nazariyasi ehtimollar nazariyasiga asoslangan davlat xizmatlari jarayonlarini miqdoriy aniqlashning matematik usullarini o'rganadi. Evristik usullar-bu sezgi, oldingi tajriba, mutaxassislarning ekspert baholari va boshqalar bilan bog'liq bo'lgan iqtisodiy muammolarni hal qilishning norasmiy usullari., shakllangan iqtisodiy vaziyatlarga asoslanib (Lin va Bai, 2020).

Korxonaning ishlab chiqarish quvvati tegishli sifat va assortimentdagi mahsulotlarning maksimal miqdori bilan tavsiflanadi, ular asosiy vositalarni maqbul ish sharoitida to'liq ishlatish bilan vaqt birligida ishlab chiqarilishi mumkin. To'qimachilik korxonasining ishlab chiqarish quvvati tegishli sifat va assortimentdagi mahsulotlarning maksimal miqdori bilan tavsiflanadi, ular optimal ish sharoitida asosiy vositalardan to'liq foydalangan holda vaqt birligida ishlab chiqarilishi mumkin.

Ishlab chiqarish quvvatlarini turli pozitsiyalardan ko'rib chiqish mumkin, buning asosida nazariy, maksimal, iqtisodiy va amaliy imkoniyatlar aniqlanadi.

Nazariy (dizayn) quvvat ideal ishlab chiqarish sharoitida mumkin bo'lgan maksimal mahsulot ishlab chiqarishni tavsiflaydi. Bu jismoniy xizmat muddati davomida to'liq yillik kalendar ish vaqti fondi bilan mehnat unumdorligi uchun soatlik chegara sifatida belgilanadi. Ushbu ko'rsatkich yangi ishlab chiqarishni kengaytirish loyihalarini, boshqa innovatsion tadbirlarni asoslash uchun ishlatiladi (Vodyanov, 2004).

Maksimal quvvat-bu hisobot davrida ishlab chiqarilgan mahsulotlarning normal tarkibi bilan, mehnat va moddiy omillar nuqtai nazaridan cheklovlarisiz, smenalar va ish kunlarini ko'paytirish imkoniyati bilan, shuningdek ishlashga tayyor bo'lgan faqat o'rnatilgan uskunalardan foydalangan holda nazariy jihatdan mumkin bo'lgan mahsulot ishlab chiqarish. Ushbu ko'rsatkich ishlab chiqarish zaxiralarini, ishlab chiqarish hajmini va ularni ko'paytirish imkoniyatlarini aniqlashda muhimdir.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Mustaqillik yillarida sanoat xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ham, yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlarni eksport qilishda ham yetakchilardan biriga aylandi. Agar 1991-yilda O'zbekistonda paxta tolasini qayta ishlash hajmi 7 foizdan oshmagan bo'lsa, endi bu ko'rsatkich 40 foizga yetdi. Bugungi kunda sanoat iplardan tortib tayyor tikuv va trikotajgacha bo'lgan keng eksport assortimentiga ega. 1063 dan ortiq korxonalar mahsulot eksport qilish bilan shug'ullanadi. Sanoat korxonalarini to'qimachilik mahsulotlarini dunyoning 72 dan ortiq mamlakatlariga eksport qiladi. Hozirgi vaqtda Belgiya (to'qimachilik eksporti umumiy hajmining 22,3 foizi), Koreya (14,9 foiz), Rossiya (14,7 foiz) va Ispaniya (12,5 foiz) o'zbek to'qimachilik mahsulotlarining asosiy iste'molchilari hisoblanadi. Hozirgi vaqtda Belgiya (to'qimachilik eksporti umumiy hajmining 22,3%), Koreya (14,9%), Rossiya (14,7%) va Ispaniya (12,5%) o'zbek to'qimachilik mahsulotlarining asosiy iste'molchilari hisoblanadi. So'nggi yillarda Braziliya, Chili, Xorvatiya, Nigeriya va boshqa mamlakatlarga eksport yo'lga qo'yildi.

Bugungi kunda sohada 7 mingdan ortiq korxonalar faoliyat ko'rsatmoqda. 2016 yilda korxonalar tomonidan ishlab chiqarish hajmi 12,6 trln. 2020 yil yakunlariga ko'ra ishlab chiqarish hajmi 3,4 baravarga oshib, 44 trln. so'm (Обзор развития текстильной отрасли Узбекистана в 2017-2020 годах // <https://yuz.uz/ru>).

Uyushma korxonalarini, shuningdek, keng assortimentdagi va o'ziga xos profildagi boshqa mahsulotlarni ishlab chiqaradi, shu jumladan tibbiy buyumlar, to'qilmagan materiallar ishlab chiqaradi, paxta mahsulotlari, maxsus ish kiyimlari, Terri buyumlariga bo'lgan ehtiyojni qondiradi, shuningdek yangi avlod mahsulotlarini yangi innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish va ishlab chiqarishga joriy etishni ta'minlaydi.

Asosiy e'tibor yuqori ortiqcha qiymatga ega tayyor mahsulot ishlab chiqarishni ko'paytirishga qaratilgan bo'lib, uning ulushi sanoat ishlab chiqarishining umumiy hajmida 57 foizdan oshdi. Paxtadan to'qimachilik sanoati ishlab chiqarish zanjirida qo'shilgan qiymatning eng katta o'sishi tayyor trikotaj va tikuvchilik mahsulotlarini tikishda mavjud.

To'qimachilik sanoatining jadal rivojlanishining muhim ko'rsatkichi xorijiy investitsiyalarning barqaror oqimi hisoblanadi. Samarali boshqaruv bilan birgalikda yangi investitsiyalarni jalb etish, eng zamonaviy asbob-uskunalar va texnologiyalarni joriy etish O'zbekistonning to'qimachilik va tikuvchilik-trikotaj sanoatini rivojlantirishda muhim omil

bo'lib xizmat qilmoqda va uning eksport salohiyatini oshirishga xizmat qilmoqda. Mustaqillik yillarida Germaniya, Shveysariya, Italiya, Janubiy Koreya, Yaponiya, Turkiya, AQSh, Hindiston va boshqa yetakchi mamlakatlarning xorijiy investorlari ishtirokida 300 dan ortiq korxonalar tashkil etildi. Respublikada "Daewoo International", "Daishin Textile", "Heintex", "Shindong Enercom" (Koreya), "Alkim Textile", "Mert iplik" (Turkiya), "Spentex Industries" (Hindiston), "Weirex", "Osborne Trading" kabi yirik xorijiy investorlar muvaffaqiyatli ishlamoqda (Buyuk Britaniya) va boshqalar. so'nggi yillarda to'qimachilik sanoatiga 180 ta investitsiya loyihasini amalga oshirish doirasida 2,5 milliard dollardan ortiq mablag' jalb qilindi. AQSh Janubiy Koreya, Xitoy, Rossiya, Hindiston, Buyuk Britaniya, Germaniyadan xorijiy investitsiyalar. Jalb qilingan xorijiy investitsiyalarning 80% dan ortig'i Janubiy Koreya, Shveysariya, Singapur, Buyuk Britaniya, Germaniya, Hindiston va Turkiya kabi mamlakatlarga to'g'ri keladi.

Tadqiqotning protsessual yondashuvi asosida sifat menejmenti tizimini joriy etish orqali to'qimachilik mahsulotlarining zarur sifat darajasini joriy etish, saqlash va ta'minlashning asosiy bosqichlari quyidagilarga asoslanadi:

- to'qimachilik mahsulotlariga bo'lgan talabni va ularning sifatini oldindan bilish;
- ilmiy-texnik taraqqiyot yutuqlarini hisobga olgan holda sifat darajasini shakllantirish, me'yoriy va texnik hujjatlarni tayyorlash;
- kompaniya imkoniyatlarini tahlil qilish;
- sifatli materiallar bilan moddiy-texnik ta'minot;
- ishlab chiqarishni texnik tayyorlash, texnologik jarayonlarni ishlab chiqish, mashinalar, uskunalar va asboblardan ta'minlash;
- tegishli normativ-texnik hujjatlar va standartlarga muvofiq lizing xizmatlarini ko'rsatish;
- ishlab chiqarilgan to'qimachilik mahsulotlarining sifatini aniqlash;
- omborda jo'natilgan mahsulotlar sifatini saqlash, tashish va sotish;
- foydalanuvchilar va iste'molchilarning mahsulot sifatidan qoniqish darajasini aniqlash va baholash.

Bugungi kunda "Fadolli Ricci", "Samo", "Buka", "IDEAL", "BONITO KIDS", "TAKHI", "Element", "T-SOD", "ROUND ROOFS", "Molto CALDO", "LOTTE Mart", "Oodji", "GLORIA JEANS, Sportmaster, Zolla, TRUSSARDI, JKA, Lotto, FUN DAY, ESSENTIEL ANTWERP, OMSA, FRUIT OF The LOOM, MiNiMi, Pepsi, BOXEUR DES RUES, CALLIOPE ITALIA, DeFacto, o'stin, Kappa, FIELD, Terranova mahsulotlari O'zbekiston brendi ostida 66 mamlakatga eksport qilinmoqda.

Asosiy kapitalning tuzilishi kapitalning umumiy qiymatidagi har bir guruhning o'ziga xos og'irligi bilan tavsiflanadi. Asosiy kapitalning faol va passiv qismlari o'rtasidagi nisbat faoliyatning ayrim sohalaridagi texnologik jarayonning xususiyatlariga, ularning texnik jihozlanish darajasiga bog'liq. Asosiy kapitalning faol va passiv qismlarga bo'linishi ma'lum darajada shartli bo'lib, tashkilot tomonidan bajariladigan aniq funktsiyalarga bog'liq. Asosiy vositalarning faol qismi mehnat ob'ektlariga bevosita ta'sir ko'rsatadigan, mahsulot parametrlarini boshqarishga imkon beradigan elementlarni o'z ichiga oladi. Asosiy kapitalning faol va passiv qismlarining qiymati shunday nisbatda bo'lishi kerakki, faol qismning yuqori ulushi ta'minlanadi, bu ishlab chiqarish quvvatlarining o'sishiga, mehnat unumdorligining oshishiga va faoliyat hajmining oshishiga yordam beradi. Har bir alohida holatda, faol qism ulushining ko'payishi iqtisodiy jihatdan asosli bo'lishi kerak, chunki asosiy vositalardan foydalanish samaradorligining oshishi faqat ma'lum nisbatlarga rioya qilingan holda ta'minlanadi, agar faol qism ulushining ko'payishi undan foydalanish darajasining majburiy pasayishi bilan birga kelmasa yoki uskunaning yuqori zichligi tufayli ish sharoitlarining yomonlashishi.

Xulosa va takliflar.

Ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni yaxshilashning asosiy usullari keng va intensiv zaxiralarni ochish, shuningdek ishchilarning umumiy ta'lim va texnik darajasini

oshirishdir. Uskunalaridan foydalanishni yaxshilash uchun katta zaxiralardan birinchi navbatda foydalanish kerak, chunki ularni ishlab chiqarishga jalb qilish katta kapital qo'yilmalarni talab qilmaydi. Zero, bu zaxiralar ishlab chiqarishni tashkil etish, mehnat va boshqaruvni takomillashtirish kabi ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligini oshirish omilining o'ziga xos tarkibidir. Avvalo, bo'sh turgan uskunalar miqdorini kamaytirish, uskunalariga profilaktik xizmat ko'rsatishning yaxshi ishlab chiqilgan tizimini joriy etish, smenali ishlarni, ayniqsa yuqori samarali uskunalarni ko'paytirish, montaj va montaj ishlarini mexanizatsiyalash darajasini oshirish, kooperativ aloqalarni kengaytirish orqali ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil qilishni yaxshilash kerak sanoat ichidagi va tarmoqlararo. Ushbu chora-tadbirlarning barchasi kapital unumdorligini, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga olib kelishi mumkin, ular ishlab chiqarish va iqtisodiy faoliyatda osonlikcha amalga oshiriladi.

Adabiyotlar/Литература/Reference:

Farmon (2022) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "yangi O'zbekistonning 2022-2026 yillarga mo'ljallangan rivojlanish strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-son farmoni [elektron resurs]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "yangi O'zbekistonning 2022-2026 yillarga mo'ljallangan rivojlanish strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-son farmoni. Mavjud: www.lex.uz (kirish: 2024-yil 3-fevral).

Hayat N., Hussain A., Lohano H.D. (2019). Eco-labeling and sustainability: A case of textile industry in Pakistan. *Journal of Cleaner Production*, vol. 252, p. 119807 (2019). doi:10.1016/j.jclepro.

Isaev R.A.: (2022). Improvement of organizational and management mechanisms of strategy implementation in the enterprises of textile industry of the republic of Uzbekistan. *International journal of health sciences*, 6(S6), pp. 1527-1540 (2022). doi:10.53730/ijhs.v6nS6.10064.

Jia F., Yin S., Chen L., Chen X. (2020). The circular economy in the textile and apparel industry: A systematic literature review. *Journal of Cleaner Production*, vol. 259, no. 2, p. 120728 (2020). doi:10.1016/j.jclepro.

Khalilov N., Safina N. (2023). Digitalization - as the main factor in the development of the quality management system of the textiles industry of the Republic of Uzbekistan // *MBIO Web Conf*, vol. 65, p. 03004 (2023). doi:10.1051/bioconf/20236503004.

Kim Y.-J., Park J.A. (2019). Sustainable Development Strategy for the Uzbekistan Textile Industry: The Results of a SWOT-AHP Analysis. *Sustainability*, vol. 11, p. 4613 (2019). doi:10.3390/su11174613.

Ku C.C., Chien C.F., Ma K.T. Digital transformation to empower smart production for Industry 3.5 and an empirical study for textile dyeing. *Computers & Industrial Engineering*, vol. 142, p. 106297 (2020). doi:10.1016/j.cie.2020.106297.

Lin, B., & Bai, R. (2020). Dynamic energy performance evaluation of Chinese textile industry. *Energy*, 117388. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.117388>.

Textile Global Market Report (2023). By Type (Other Textile Product Mills, Fabrics, Yarn, Fiber and Thread, Home Furnishings and Floor Coverings, Textile and Fabric Finishing and Fabric Coating Mills), By Material (Cotton, Jute, Silk, Synthetics, Wool), By Process (Woven, Non-Woven) Market Size, Trends, And Global Forecast 2023-2032. Available at: <https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/textile-globalmarket-report> (accessed 1 February 2024).

Tukhtasinova M.M. (2020). Perspective directions for increasing the economic potential of the textile industry of the republic of Uzbekistan. *Theoretical & Applied Science*, vol. 84, pp. 812-818 (2020). doi:10.15863/tas.2020.04.84.142.

Tursunov B.O. (2019) Methodology for assessment the efficiency of production capacities management at textile enterprises. *Vlakna a Textil*, vol. 26, no. 2, pp. 74-81.

Vodyanov, A. (2004). Proizvodstvennye moshchnosti. Status i ispolzovanie. *Ekonomist*, (9), 38-45.

Yoldashev.N., Nabokov V.I., Nekrasov.K.V., Tursunov.B.O.(2019). Innovative development of Uzbekistan agroindustrial complex. In *Digital agriculture-development strategy*, pp. 334-337 (2019). doi:10.2991/ispc-19.2019.75.